

VÝVOJ OBYVATELSTVA ČESKÉ REPUBLIKY V ROCE 2005

KRYŠTOF ZEMAN

Population Development in the Czech Republic in 2005

The article describes and explains demographic development in the Czech Republic in 2005 in the context of recent demographic changes since 1990. The article analyses the progress in natality, mortality, nuptiality, divorce, abortions and migration using absolute and relative numbers as well as an array of analytic demographic indicators. Among especially important topics are the decline of fertility below the “lowest-low fertility” level, the postponement of nuptiality and fertility to older age, the sharp increase in extramarital births and the increasing importance of external migration. Unless otherwise stated, all data and calculations are based on databases of Czech Statistical Office, Demographic Statistics Section.

Demografie, 2006, 48: 153–165

Populační vývoj v České republice v posledních letech probíhá bez výraznějších výkyvů a překvapení. Demografická situace je charakterizována nízkou úrovní plodnosti a sňatečností, úbytkem obyvatelstva přirozenou měrou a vysokou rozvodovostí. V souladu s trendy posledních let úroveň plodnosti zvolna roste, zlepšují se též úmrtnostní poměry, roste význam zahraniční migrace a klesá počet potratů.

Nejnápadnějším jevem roku 2005 tak byl především výrazný převis počtu přistěhovalých nad vystěhovalými tvořící kladné migrační saldo ve výši 36,2 tisíce osob. Naopak přirozenou měnou ubylo v České republice 5,7 tisíce osob, když počet zemřelých (107,9 tisíce) převýšil počet živě narozených (102,2 tisíce). I tak byl počet narozených nejvyšší od roku 1994 a poprvé od té doby překročil hranici sta tisíc. Meziroční zvýšení počtu živě narozených o 4,5 tisíce se odrazilo v růstu úrovně úhrnné plodnosti na 1,28 dítěte. Současně rostl též průměrný věk matek. Příznivý vývoj byl i nadále zaznamenán v případě potratovosti. Celkový počet potratů klesl oproti roku 2004 o 1,3 tisíce na čtyřicet tisíc.

Počet manželství uzavřených během roku 2005 byl o 382 vyšší než v roce 2004. Počet sňatků tak dále stagnuje na hodnotách okolo padesáti tisíc a úroveň sňatečnosti zůstává nízká. Z údajů tabulek sňatečnosti vyplývá, že při zachování současné úrovně sňatečnosti by zůstalo ve věku 50 let 31 % žen a 37 % mužů svobodných. Průměrný věk při prvním sňatku přitom dosahoval 30,7 let pro muže a 28,1 roku pro ženy. Během roku 2005 bylo rozvedeno 31,3 tisíce manželství, což byl počet o 1772 nižší než v roce předchozím. Ukazatel úhrnné rozvo-

dovosti dosáhl v roce 2005 hodnoty 47,3 % původních počtů manželství končících rozvodem.

V průběhu roku 2005 zemřelo 107,9 tisíce osob, naděje dožití při narození u mužů tak dosáhla 72,9 let; u žen naděje dožití dosahuje 79,1 roku.

Tab. 1 Pohyb obyvatelstva, 1990-2005 (Population movement, 1990-2005)

Ukazatel	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Absolutní počet								
Živě narození	130 564	96 097	90 910	90 715	92 786	93 685	97 664	102 211
Zemřelí	129 166	117 913	109 001	107 755	108 243	111 288	107 177	107 938
z toho do 1 roku věku	1 410	740	373	360	385	365	366	347
Sňatky	90 953	54 956	55 321	52 374	52 732	48 943	51 447	51 829
Rozvody	32 055	31 135	29 704	31 586	31 758	32 824	33 060	31 288
Potraty celkem	126 055	61 590	47 370	45 057	43 743	42 304	41 324	40 023
z toho UPT	111 268	49 531	34 623	32 528	31 142	29 298	27 574	26 453
Přistěhovalí	12 411	10 540	7 802	12 918	44 679	60 015	53 453	60 294
Vystěhovalí	11 787	541	1 263	21 469	32 389	34 226	34 818	24 065
Přirozený přírůstek	1 398	-21 816	-18 091	-17 040	-15 457	-17 603	-9 513	-5 727
Přírůstek stěhováním	624	9 999	6 539	-8 551	12 290	25 789	18 635	36 229
Celkový přírůstek	2 022	-11 817	-11 552	-25 591	-3 167	8 186	9 122	30 502
Počet obyvatel (1. 7.), tis.	10 363	10 331	10 273	10 287	10 189	10 202	10 207	10 234
Na 1000 obyvatel								
Živě narození	12,6	9,3	8,8	8,8	9,1	9,2	9,6	10,0
Zemřelí	12,5	11,4	10,6	10,5	10,6	10,9	10,5	10,5
Sňatky	8,8	5,3	5,4	5,1	5,2	4,8	5,0	5,1
Rozvody	3,1	3,0	2,9	3,1	3,1	3,2	3,2	3,1
Potraty celkem	12,2	6,0	4,6	4,4	4,3	4,1	4,0	3,9
z toho UPT	10,7	4,8	3,4	3,2	3,1	2,9	2,7	2,6
Přistěhovalí	1,2	1,0	0,8	1,3	4,4	5,9	5,2	5,9
Vystěhovalí	1,1	0,1	0,1	2,1	3,2	3,4	3,4	2,4
Přirozený přírůstek	0,1	-2,1	-1,8	-1,7	-1,5	-1,7	-0,9	-0,6
Přírůstek stěhováním	0,1	1,0	0,6	-0,8	1,2	2,5	1,8	3,5
Celkový přírůstek	0,2	-1,1	-1,1	-2,5	-0,3	0,8	0,9	3,0

Tab. 2 Základní intenzitní ukazatele demografického vývoje, 1990-2005 (Basic intensity indicators of demographic development, 1990-2005)

Ukazatel	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Prvosňatečnost žen (%)	96,2	80,0	74,4	72,5	72,4	68,7	69,8	69,1
Průměrný věk žen při 1. sňatku	21,4	24,6	26,4	26,9	27,2	27,7	28,0	28,1
Úhrnná rozvodovost (%)	38,0	38,5	41,3	44,6	45,7	47,9	49,3	47,3
Úhrnná plodnost	1,89	1,28	1,14	1,15	1,17	1,18	1,23	1,28
Průměrný věk matek při narození 1. dítěte	22,5	23,3	24,9	25,3	25,6	25,9	26,3	26,6
Podíl narozených mimo manželství (%)	8,6	15,6	21,8	23,5	25,3	28,5	30,6	31,7
Čistá míra reprodukce	0,91	0,61	0,55	0,55	0,56	0,57	0,59	0,62
Úhrnná potratovost	1,77	0,84	0,63	0,60	0,58	0,56	0,55	0,53
Naděje dožití mužů při narození	67,6	69,7	71,6	72,1	72,1	72,0	72,5	72,9
Naděje dožití žen při narození	75,4	76,6	78,3	78,4	78,5	78,5	79,0	79,1
Kojenecká úmrtnost (%)	10,8	7,7	4,1	4,0	4,1	3,9	3,7	3,4

Složení obyvatelstva podle věku a rodinného stavu

Strmý pokles porodnosti na hodnoty hluboko pod úroveň 2,1 dětí na ženu, která zajišťuje dlouhodobou početní reprodukci populace, se odráží v rychlém poklesu počtu a podílu dětí

v populaci ČR. Mezi roky 1990 a 2005 se snížil počet obyvatel mladších 15 let věku z 2,2 na 1,5 miliónu a podíl dětské složky v populaci tak klesl z 21,2 % na 14,6 %. Tento pokles vedl prakticky k vyrovnání podílu dětské složky obyvatelstva s podílem osob starších 65 let, který zatím nezačal růst pouze proto, že této věkové hranice se doposud dožívaly početně slabě předválečné ročníky. Důsledkem současného vývoje na základně a na vrcholu věkové pyramidy je pokles ekonomického zatížení obyvatelstva, ovšem pouze dočasný. Výraznější projevy demografického stárnutí se očekávají v nadcházejících letech, kdy do věku 65 let a více začnou naopak vstupovat početně silné ročníky narozených během druhé světové války a těsně po ní.

Tab. 3 Charakteristiky věkového složení, 1990–2005 (31. 12.) (Age distribution characteristics, 1990–2005)

Ukazatel	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Počet osob							
Celkem	10 364 124	10 321 344	10 266 546	10 206 436	10 203 269	10 211 455	10 220 577	10 251 079
0–14	2 193 682	1 893 259	1 664 434	1 621 862	1 589 766	1 554 475	1 526 946	1 501 331
15–64	6 867 991	7 055 805	7 179 109	7 170 017	7 195 541	7 233 788	7 259 001	7 293 357
65+	1 302 451	1 372 280	1 423 003	1 414 557	1 417 962	1 423 192	1 434 630	1 456 391
80+	258 954	277 109	249 767	260 302	277 204	292 753	308 332	321 532
Složení (v %)								
0–14	21,2	18,3	16,2	15,9	15,6	15,2	14,9	14,6
15–64	66,3	68,4	69,9	70,2	70,5	70,8	71,0	71,1
65+	12,6	13,3	13,9	13,9	13,9	13,9	14,0	14,2
80+	2,5	2,7	2,4	2,6	2,7	2,9	3,0	3,1
Syntetické ukazatele								
Index stáří ¹⁾	59,4	72,5	85,5	87,2	89,2	91,6	94,0	97,0
Index ekonomického zatížení ²⁾	50,9	46,3	43,0	42,3	41,8	41,2	40,8	40,6
Průměrný věk	36,3	37,3	38,8	39,0	39,3	39,5	39,8	40,0
Věkový medián	35,3	36,4	37,6	37,9	38,2	38,5	38,7	38,9

Pozn.: ¹⁾ Počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0–14 let.

²⁾ Počet dětí ve věku 0–14 let a osob starších 65 let na 100 osob ve věku 15–64 let.

Změny ve vývoji sňatečnosti se odrazily ve složení populace podle věku a rodinného stavu. Odkládáním uzavření manželství či jeho odmítáním a nahrazením nesezdaným soužitím (kohabitací), případně odděleným soužitím (LAT-living appart together), významně přibýlo mladých svobodných mužů a žen do věku 35 let. Podíl vdaných žen v plodném věku 15–49 let tak již klesl pod polovinu a ve věkové skupině 20–24 let nastal pokles mezi roky 1990 a 2005 ze 62,4 na 10,8 %. U mužů podíl ženatých přesáhne polovinu až po třicítce, zatímco v roce 1990 to bylo již ve věku 23 let. Podíl rozvedených mužů v populaci starších patnácti let se stále zvyšuje, v roce 2005 již dosáhl 9,9 % oproti 6,4 % v roce 1990. U žen došlo k nárůstu ze 7,8 na 11,8 %. Podíl ovdovělých je dlouhodobě výrazněji vyšší mezi ženami (okolo 15 %) než u mužů (okolo 3 %).

Tab. 4 Podíl vdaných žen v daném věku (%), 1990–2005 (31. 12.) (Proportion of married woman at given age in %; 1990–2005)

Věk	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
20–24	62,4	43,2	22,5	19,5	17,0	14,5	12,4	10,8
25–29	81,9	75,0	60,8	57,4	54,1	50,2	46,6	43,6
30–34	84,1	80,7	74,9	73,4	71,9	70,1	68,0	66,1
35–39	82,4	80,5	76,9	75,7	74,6	73,3	72,0	70,7
40–44	80,7	78,8	76,3	75,7	74,9	73,8	72,6	71,6
45–49	79,0	77,5	75,2	74,6	74,1	73,5	72,8	72,1
15–49	67,1	61,1	55,1	53,8	52,5	51,1	49,9	48,7

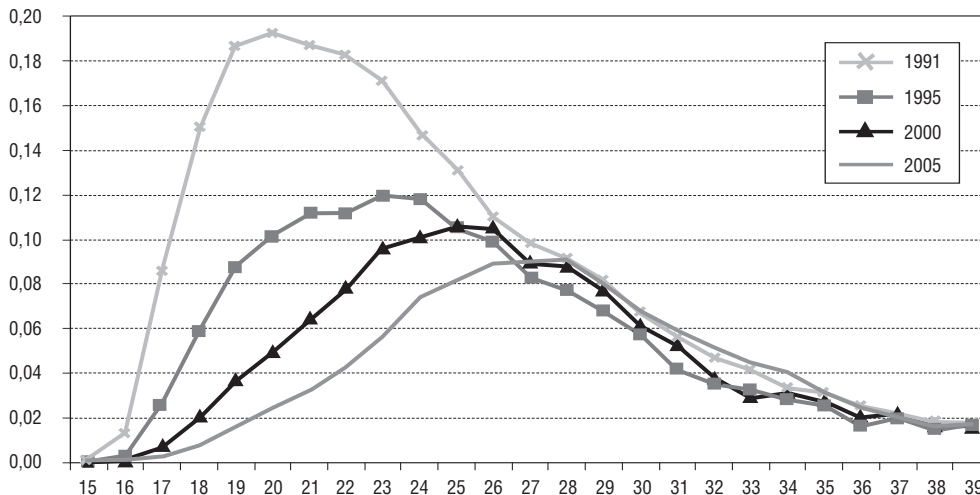
Sňatečnost

Počty uzavřených sňatků stagnují v posledních letech na úrovni okolo padesáti tisíc ročně. Přitom do sňatkového věku přicházejí silné ročníky let sedmdesátých, které však z části sňatek odmítají nebo alespoň odkládají do vyššího věku. Mezi roky 1990 a 2005 klesl tabulkový ukazatel prvosňatečnosti žen z 96,2 % na 69,1 %, naznačuje tak, že přes třicet procent žen by při zachování současné úrovně sňatečnosti zůstalo svobodných. U mužů vychází dokonce podíl 37 % svobodných při dosažení padesátých narozenin. Výrazně též vzrostl průměrný věk při prvním sňatku, a to z 21,4 na 28,1 let u žen a z 24,0 na 30,7 let u mužů. Vedle vlivu tohoto fenoménu na složení věkové struktury podle rodinného stavu je dalším úzce souvisejícím jevem růst počtu a podílu mimomanželsky narozených.

Tab. 5 Tabulkové ukazatele sňatečnosti, 1990–2005 (Nuptiality table indicators, 1990–2005)

Ukazatel	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Muži							
Tabulková prvosňatečnost (%)	91,1	73,2	69,5	66,0	66,2	62,5	63,6	62,8
Tabulkový podíl svobodných ve věku 50 (%)	8,9	26,8	30,5	34,0	33,8	37,5	36,4	37,2
Průměrný věk při prvním sňatku	24,0	26,7	28,8	29,2	29,7	30,2	30,5	30,7
Ženy								
Tabulková prvosňatečnost (%)	96,2	80,0	74,4	72,5	72,4	68,7	69,8	69,1
Tabulkový podíl svobodných ve věku 50 (%)	3,8	20,0	25,6	27,5	27,6	31,3	30,2	30,9
Průměrný věk při prvním sňatku	21,4	24,6	26,4	26,9	27,2	27,7	28,0	28,1

Graf 1 Pravděpodobnost uzavření sňatku svobodných žen podle věku, 1991–2005 (Probability of getting married for single women by age, 1991–2005)

Mezi sňatky dále zvolna klesá podíl sňatků protogamních, kde jsou snoubenec i nevěsta svobodní. Těch v roce 2005 bylo 33 446, neboli 65 % ze všech sňatků (počátkem devadesátých let činil tento podíl okolo 70 %). Naopak roste podíl sňatků opakovaných, kdy jsou jeden či oba snoubenci rozvedení. Sňatky, kde je alespoň jeden ze snoubenců ovdovělý, jsou spíše ojedinělé – v roce 2005 jich bylo 1200.

Nejvíce je takových sňatků, kde rozdíl mezi věkem ženicha a věkem nevěsty představuje 0–3 roky. Postupně roste podíl sňatků, ve kterých je starší snoubenka – v roce 2005 to nastalo již více než v pětina případů. Průměrný věkový rozdíl mezi snoubenci přes posun

sňatečnosti do vyššího věku stagnuje, v roce 2005 činil přesně 3 roky; 2,4 roku u protogamních sňatků.

Rozvodovost

V roce 2005 bylo rozvedeno 31,3 tisíce manželství, což bylo 87,6 % z celkového počtu podaných žádostí o rozvod (35 698). Syntetický ukazatel úhrnné rozvodovosti dosáhl v roce 2005 hodnoty 47,3 %, což naznačuje, že při zachování současné úrovně rozvodovosti by byla nakonec rozvedená téměř polovina původního počtu uzavřených manželství. Ukazatel sice klesl oproti roku 2004 (49,3 %), ovšem ve srovnání s rokem 1990 (38,0 %) jde stále o výrazný rozdíl. Kromě poklesu způsobeného legislativní změnou v roce 1999 nic nenasvědčuje snížení intenzity rozvodovosti, která v České republice patří mezi absolutně nejvyšší v Evropě i na světě. Vývoj rozvodovosti však pravděpodobně v roce 2004 kulminoval a následně se intenzita procesu stabilizuje.

Tab. 6 Rozvodovost podle délky trvání manželství (na 100 výchozích sňatků), 1990–2005 (Divorce rates by duration of marriage – per 100 initial marriages, 1990–2005)

Délka trvání manželství (roky)	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
0	0,75	0,37	0,00	0,28	0,31	0,38	0,37	0,36
1	2,69	1,89	2,33	2,10	2,05	2,17	2,16	1,93
2	3,38	2,97	2,88	2,89	2,74	2,83	2,81	2,63
3	3,16	3,46	3,21	3,12	3,12	3,13	3,02	2,84
4	2,83	3,05	3,00	2,97	3,04	3,02	3,00	2,87
5	2,50	2,61	2,66	2,82	3,02	2,97	3,06	2,95
6	2,14	2,34	2,44	2,75	2,62	2,83	2,87	2,63
7	2,00	2,09	2,29	2,50	2,48	2,63	2,60	2,50
8	1,66	1,86	2,14	2,38	2,27	2,24	2,50	2,29
9	1,53	1,69	1,98	2,07	2,16	2,10	2,30	2,07
10–14	1,22	1,30	1,49	1,68	1,74	1,83	1,89	1,79
15–19	0,88	0,87	0,96	1,10	1,18	1,27	1,33	1,33
20–24	0,58	0,60	0,65	0,74	0,77	0,87	0,91	0,89
25+	0,40	0,45	0,29	0,31	0,34	0,38	0,39	0,41
Úhrnná rozvodovost	38,0	38,5	41,3	44,6	45,7	47,9	49,3	47,3
Průměrná délka trvání rozváděných manželství (roky)	10,1	10,4	11,0	11,2	11,4	11,7	11,9	12,2

Navrhovatelem rozvodu jsou tradičně spíše ženy, a to ve dvou třetinách případů. Postupem času roste jednak průměrná délka trvání rozvedeného manželství, která v roce 2005 dosáhla 12,2 roku, jednak klesá podíl manželství rozvedených v krátké době od sňatku. Je to ovšem dáno též klesající sňatečností v posledních letech, roste tak celkově podíl starších manželství. Opakované rozvody tvoří přibližně pětinu všech rozvodů. Snižuje se podíl rozváděných manželství se závislými dětmi, v roce 2005 to bylo 61,4 % ze všech rozvodů. Rozvod rodičů tak v roce 2005 zažilo 28 732 dětí, v současnosti tak je rozvodem rodičů postiženo přibližně každé třetí až čtvrté závislé dítě.

Porodnost¹⁾

Od první poloviny devadesátých let je proces plodnosti v České republice charakteristický poklesem intenzity v mladším věku žen, odkládáním porodů do vyššího věku a poklesem manželské plodnosti při současném růstu podílu mimomanželsky narozených dětí. V roce

¹⁾ Kromě uvedeného počtu narozených se v roce 2005 narodilo třináct dětí v rámci utajených porodů podle zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění zákona č. 422/2004 Sb.

Tab. 7 Ukazatele plodnosti, 1990–2005 (Fertility indicators, 1990–2005)

Ukazatel	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Úhrnná plodnost	1,89	1,28	1,14	1,15	1,17	1,18	1,23	1,28
- prvního pořadí	0,90	0,56	0,54	0,54	0,56	0,57	0,60	0,63
- druhého pořadí	0,71	0,51	0,43	0,43	0,43	0,43	0,44	0,46
- v manželství	1,74	1,09	0,89	0,87	0,86	0,83	0,84	0,86
- mimo manželství	0,16	0,19	0,25	0,28	0,31	0,35	0,39	0,42
Hrubá míra reprodukce	0,92	0,62	0,55	0,56	0,57	0,57	0,60	0,62
Čistá míra reprodukce	0,91	0,61	0,55	0,55	0,56	0,57	0,59	0,62
Podíl narozených mimo manželství (%)	8,6	15,6	21,8	23,5	25,3	28,5	30,6	31,7
Předmanželské koncepce (%)	54,4	50,8	41,6	39,5	37,6	33,6	32,2	31,7
Průměrný věk matek	24,76	25,76	27,18	27,55	27,81	28,05	28,33	28,61
- při prvním porodu	22,47	23,32	24,94	25,34	25,63	25,92	26,31	26,61

2005 se poprvé za posledních deset let narodilo přes sto tisíc dětí, což bylo dáno zejména vstupem početně silných ročníků let sedmdesátých do věku maximální plodnosti. Nicméně vzestup nebyl tak velký, aby se výrazně odrazil v relativních a intenzitních ukazatelích. Ukazatel úhrnné plodnosti dosáhl v roce 2005 hodnoty 1,28, což stále patří mezi nejnižší hodnoty na světě. Oproti roku 1990 je takto počet dětí připadajících (při zachování současných poměrů) na jednu ženu stále o 0,6 nižší. Plodnost ovšem neklesala rovnoměrně napříč věkovým spektrem. Pokles byl nejvýraznější v nejmladších věkových skupinách 20–22letých, kde činil až čtyři pětiny, naopak od věku 27 let výše byly v roce 2005 zaznamenány vyšší míry plodnosti než v roce 1990, ve věku 35–39 let až dvojnásobné. Zároveň stoupl průměrný věk matek o čtyři roky, na 26,6 let při narození prvního dítěte a na 28,6 let celkově.

Tab. 8 Plodnost žen podle věku (na 1000 žen), 1990–2005 (Fertility by age of women – rates per 1,000, 1990–2005)

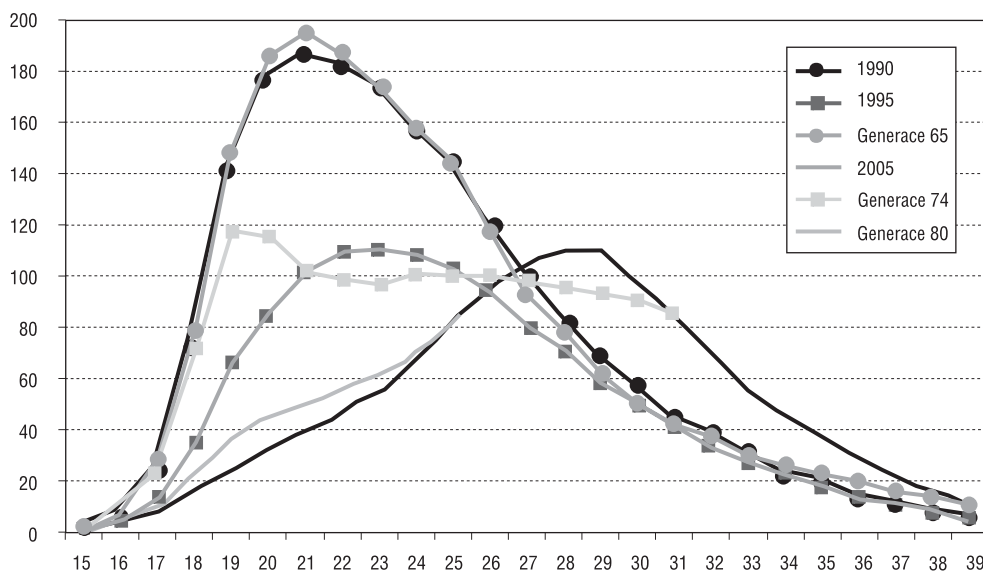
Věk ženy	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
20	176,0	85,3	44,9	39,6	36,9	35,5	34,6	33,4
21	184,9	102,3	53,5	49,4	45,8	42,5	41,4	39,8
22	181,1	109,4	65,0	57,8	56,6	50,1	48,3	47,1
23	173,6	110,7	79,9	69,9	65,8	61,2	56,2	54,5
24	156,6	107,4	91,3	82,2	80,2	74,3	69,6	66,8
25	144,3	102,5	98,2	94,7	91,4	84,6	84,7	82,4
26	121,4	94,6	100,2	98,5	99,3	97,6	96,1	95,4
27	100,4	79,5	91,4	96,5	98,5	100,0	102,6	104,9
28	83,9	70,8	84,3	88,1	95,1	97,2	105,3	109,6
29	68,0	59,0	74,0	77,4	83,6	92,4	98,0	109,7
30	56,9	49,9	61,7	67,9	74,6	81,7	90,1	96,8
31	43,6	40,6	52,4	58,3	61,4	65,6	75,8	84,3
32	38,0	33,3	40,8	45,0	50,0	55,3	59,7	69,3
33	30,1	26,8	32,7	37,1	40,5	42,9	49,1	55,5
34	23,4	22,8	27,0	29,2	33,9	35,8	39,9	45,9
35	19,2	17,5	22,7	23,2	27,0	28,4	32,1	37,2
36	14,0	13,8	17,5	19,3	21,1	22,2	26,1	28,8
37	10,4	10,8	13,1	14,6	16,0	15,8	18,9	21,4
38	7,6	7,2	10,3	9,9	11,7	13,2	14,3	15,5
39	5,6	5,5	7,1	8,4	9,3	9,7	10,5	10,6

Z rozdělení počtu živě narozených podle rodinného stavu matky vyplývá, že manželská plodnost zažila během období 1990–2005 výrazný pokles, a to až o 40 %. Naopak mimomanželská plodnost roste, a to zejména v prvním pořadí, kde se počet živě narozených za uvedené

Tab. 9 Specifická plodnost žen daného rodinného stavu a věku (na 1000), 1990-2005 (Specific fertility by age and family status per 1,000, 1990-2005)

Věk ženy	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Svobodné							
20-24	24,9	22,4	21,7	22,1	23,6	25,2	26,7	27,3
25-29	30,1	31,4	30,9	33,3	34,4	38,1	41,1	43,7
30-34	24,8	26,2	31,6	37,2	39,3	45,0	50,8	54,7
35-39	10,5	9,9	16,5	19,0	19,6	21,2	24,8	29,0
40-44	1,6	2,2	2,7	3,7	4,1	5,8	5,4	5,8
Vdané								
20-24	263,5	194,5	209,6	206,0	210,0	202,7	199,9	207,1
25-29	120,6	95,3	123,7	130,1	138,2	143,0	154,4	167,1
30-34	39,8	37,0	46,7	52,3	58,2	63,0	71,8	81,8
35-39	11,3	10,5	14,0	14,7	16,6	16,7	19,3	21,8
40-44	1,6	1,5	2,0	2,4	2,6	2,8	3,1	3,2
Rozvedené a ovdovělé								
20-24	58,6	61,4	73,5	66,9	75,9	75,1	92,5	87,2
25-29	40,5	46,1	51,3	51,7	55,1	61,8	66,0	70,1
30-34	25,1	28,5	31,9	35,0	38,1	42,3	45,2	48,7
35-39	11,2	11,5	15,7	16,1	17,0	19,6	21,9	23,5
40-44	2,0	2,4	2,5	2,7	3,3	3,9	4,2	4,6

Graf 2 Specifické míry plodnosti žen (na 1000) (Age-specific fertility rates by age, per 1000)

období ztrojnásobil. Úhrnná plodnost narozených v manželství klesla z 1,7 dětí v roce 1990 na polovinu (0,86) v roce 2005. Celkem 31,7 % dětí se narodilo mimo manželství, podíl byl ještě vyšší u prvního pořadí (40 %), u matek se základním vzděláním (68 %), a v některých okresech republiky (Most – 59 %; naopak Uherské Hradiště – 18 %). Není však jasné, jaký podíl mimomanželské plodnosti je zastoupen osamělými ženami a jaký podíl je realizován v nesezdaných soužitích. Neboli jaký podíl dětí narozených neprovdaným matkám je přívá-

děň do úplných, funkčních rodin, a jaký podíl připadá na osamělé ženy, což představuje nepříznivý sociální jev a potenciální problém. Demografická statistika České republiky zaznamenává údaje o otci pouze u dětí vdaných žen. Na rozdíl od některých jiných evropských zemí nejsou k dispozici žádné oficiální údaje o otcích mimomanželských dětí, musíme v tomto směru vycházet z údajů Sčítání lidu, bytů a domů 2001 doplněných daty výběrových sociologických šetření. Údaje ze sčítání 2001 říkají, jaký podíl svobodných matek ve věku 18–34 let byl při sčítání označen jako družky. Tento podíl roste s počtem dětí, a to od 20 % u prvního dítěte a 40 % u dítěte druhého až k polovině všech neprovdaných matek se třemi dětmi (*Šalamounová–Nývlt, 2006*). Podobné hodnoty byly zjištěny z výběrového šetření rodiny a reprodukce v roce 1997 (*FFS, 1997*). Je tedy pravděpodobné, že s růstem mimomanželské plodnosti roste též počet a podíl kohabitací, proto klesá podíl osamělých matek na mimomanželské plodnosti, a naopak roste podíl matek žijících v nesezdaném soužití na čtvrtinu až polovinu v závislosti na počtu dětí, vzdělání matky a regionu.

Tab. 10 Živě narozené děti podle pořadí a rodinného stavu matky, 1990–2005 (Live births by order and family status of mother, 1990–2005)

Pořadí	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Živě narození v manželství								
1. pořadí	55 580	35 877	32 209	30 873	30 919	29 282	29 615	29 962
2. pořadí	46 423	33 606	29 127	29 026	28 621	28 262	28 672	30 079
3.+ pořadí	17 394	11 667	9 782	9 540	9 787	9 428	9 538	9 761
Celkem	119 397	81 150	71 118	69 439	69 327	66 972	67 825	69 802
Složení (%)								
1. pořadí	46,6	44,2	45,3	44,5	44,6	43,7	43,7	42,9
2. pořadí	38,9	41,4	41,0	41,8	41,3	42,2	42,3	43,1
3.+ pořadí	14,6	14,4	13,8	13,7	14,1	14,1	14,1	14,0
Živě narození mimo manželství								
1. pořadí	6 794	8 645	11 695	12 464	13 826	16 081	18 451	19 968
2. pořadí	2 123	3 420	4 746	5 190	5 826	6 561	6 997	7 914
3.+ pořadí	2 250	2 882	3 351	3 622	3 807	4 071	4 391	4 527
Celkem	11 167	14 947	19 792	21 276	23 459	26 713	29 839	32 409
Složení (%)								
1. pořadí	60,8	57,8	59,1	58,6	58,9	60,2	61,8	61,6
2. pořadí	19,0	22,9	24,0	24,4	24,8	24,6	23,4	24,4
3.+ pořadí	20,1	19,3	16,9	17,0	16,2	15,2	14,7	14,0
Podíl narozených mimo manželství (v %)								
1. pořadí	10,9	19,4	26,6	28,8	30,9	35,4	38,4	40,0
2. pořadí	4,4	9,2	14,0	15,2	16,9	18,8	19,6	20,8
3.+ pořadí	11,5	19,8	25,5	27,5	28,0	30,2	31,5	31,7
Celkem ze všech dětí	8,6	15,6	21,8	23,5	25,3	28,5	30,6	31,7

Dřívější vysoký podíl předmanželských koncepcí, kdy se až polovina žen vdávala těhotných, od poloviny devadesátých let zvolna klesal s tím, jak kvalitní antikoncepce omezila podíl nechtěných těhotenství, a jak část párů s dítětem zůstávala nesezdaná nebo se brala až po narození dítěte. To souvisí též s celkovou změnou společenského klimatu, kdy na nemanželská těhotenství již není pohlíženo s dřívější animozitou a společensky přijatelná začínají být též nesezdaná soužití s dětmi. V posledních letech klesl podíl předmanželských koncepcí u prvních dětí narozených v manželství na třetinu, v roce 2005 činil 31,7 %. Průměrný interval mezi sňatkem a narozením prvního dítěte se od roku 1990 zvýšil z 1,1 roku na současných 2,1 roku. Průměrný věk matek rodičů v manželství v roce 2005 činil 29,4 roku, průměrný

věk otce činil v manželství 32,6 roku, o pět let více než v roce 1990. Rozdíl mezi věkem otce a matky, jenž dosahuje 3,2 roku, je srovnatelný s věkovým rozdílem mezi snoubenci při sňatku.

Mezi roky 1990 a 2005 výrazněji vzrostl interval mezi narozením prvního a druhého dítěte z 3,7 na 5,1 roku. V souvislosti se socioekonomickými změnami posledních patnácti let se snižuje prorodinná orientace společnosti a dřívější dvoudětný model, kdy žena měla první dítě brzy po sňatku a druhé dítě následovalo do čtyř let, je částečně opuštěn. Otázkou zůstává, zda ženy začnou ve větší míře zůstat pouze u jednoho dítěte či zda se rozdělí na dvě skupiny, na ženy, jež zůstanou bez dětí, a na ženy zachovávající dvoudětný model plodnosti pouze realizovaný ve vyšším věku. Záleží též na tom, do jaké míry ženy „stihnou“ v pozdějším věku porodit dvě děti. Z generačních ukazatelů vyplývá, že zatímco ženy narozené v roce 1940 a 1950 měly ve věku 35 let v úhrnu již dvě děti, ročník 1970 jich má zatím jen 1,7. Ženy narozené v roce 1975 mají ve třiceti letech v průměru 1,1 dítěte, zatímco ročník 1950 jich měl v tomto věku již 1,85. Konečná plodnost a konečná bezdětnost v mladších generacích však záleží pouze na vývoji v příštích letech, který lze odhadovat velmi obtížně.

Pokles plodnosti v České republice od roku 1990 není všeobecným fenoménem a není ani demografickou krizí. Největším negativním důsledkem je deformace věkové struktury. Z důkladnější analýzy vyplývá, že pokles byl zaznamenán především u mladých žen, u kterých byla dříve intenzita plodnosti velmi vysoká, plodnost starších žen naopak roste, i když ne natolik, aby kompenzovala pokles v mladém věku. Přitom plodnost roste i v mladších věkových skupinách neprovdaných žen. Nejvíce klesla plodnost žen vdaných a tento efekt byl ještě posílen rychlým poklesem sňatečnosti a tedy i podílu vdaných žen. Pokles plodnosti žen v mladém věku nebyl okamžitě vyrovnán vzestupem plodnosti ve věku starším, neboť tyto starší ženy již mají „odrozero“. Tato několikiletá časová mezera, kdy starší ženy již nerodí, a mladší ženy porod odkládají do vyššího věku, je charakterizována prudkým poklesem úrovně úhrnné plodnosti pod hladinu tzv. „lowest-low fertility“ o hodnotě 1,3. Při takto výrazných změnách časování porodů je ovšem ukazatel úhrnné plodnosti zkrácený, podhodnocený. Pokud k očištění ukazatele od vlivu posouvání plodnosti do vyššího věku použijeme metodu, kterou navrhli *Bongaarts a Feeney* (1998), průměrný počet dětí na jednu ženu dosahuje v období po roce 2000 hodnot 1,6–1,8 a konečná bezdětnost z transverzálního pohledu dosahuje okolo 10–20 %. Průměrný počet dětí na jednu ženu vypočtený pomocí tabulek plodnosti dosahuje v tomto období okolo 1,3–1,4 při úrovni konečné bezdětnosti 20–25 % (podrobněji o různých typech výpočtu agregovaných ukazatelů plodnosti viz *Sobotka*, 2003).

V následujících letech můžeme očekávat rychlejší růst hodnoty úhrnné plodnosti s tím, jak ženy, které vstoupily do věku dříve obvyklého pro plození dětí již po pádu komunismu a které doposud rození dětí odkládaly, začnou rodit děti v podstatně starším věku, i po třicítce. Vždyť již v roce 2005 se 21 % dětí prvního pořadí a 38 % všech dětí narodilo matkám starším 30 let. Pravděpodobnost, že třicetiletá bezdětná žena ještě před koncem svého reprodukčního období porodí dítě, činí v současnosti okolo 50 %.

Tab. 11 Kumulované míry plodnosti podle věku a generace narození žen (Accumulated fertility rates by age and birth cohort of women)

Věk	1940	1950	1960	1970	1975	1980
25	1,22	1,22	1,10	1,01	0,59	0,34
30	1,74	1,85	1,59	1,43	1,09	
35	1,98	2,07	1,78	1,69		
40	2,06	2,13	1,84			
45	2,07	2,14	1,85			

Potratovost

Vývoj úrovně potratovosti v posledních patnácti letech je jednoznačně klesající. Mezi roky 1990 a 2005 klesla míra úhrnné umělé potratovosti z 1,5 na 0,35 a počet potratů, který byl

Tab. 12 Potratovost, 1990-2005 (Abortion rates, 1990-2005)

Ukazatel	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Úhrnná míra							
Samovolná potratovost	0,21	0,14	0,15	0,14	0,15	0,15	0,16	0,16
Indukovaná potratovost	1,51	0,68	0,47	0,44	0,42	0,39	0,37	0,35
Celková potratovost*	1,75	0,84	0,63	0,60	0,58	0,56	0,55	0,53
Průměrný věk ženy při potratu								
Samovolná potratovost	26,4	27,6	28,9	29,1	29,2	29,7	29,9	30,0
Indukovaná potratovost	28,7	29,3	29,8	29,7	29,7	29,7	29,8	29,6
Celková potratovost*	28,4	29,0	29,6	29,6	29,6	29,7	29,8	29,8

Pozn.: *Včetně ukončení mimoděložních těhotenství a ostatních potratů.

koncem osmdesátých let srovnatelný s počtem narozených dětí (okolo 120 tisíc), klesl na třetinu. V roce 2005 tak bylo evidováno celkem čtyřicet tisíc potratů, přičemž dvě třetiny potratů činily interrupce (umělá přerušení těhotenství, UPT), kterých bylo vykonáno 26 453. Samovolných potratů bylo registrováno 12 245, ukončených mimoděložních těhotenství 1324, na kategorii „ostatní potraty“ zbyl jeden případ. Potraty cizinek s povolením k pobytu představují 5,6 % ze všech potratů. Plných 78 % umělých přerušení těhotenství (20 519) byly tzv. miniinterrupce, vykonané metodou vakuové aspirace do osmého týdne těhotenství (do sedmého týdne u prvorodiček). Klesá podíl opakovaných zákroků, 58 % podstupených interrupcí bylo prvního pořadí, avšak stále celých 17 % žen podstoupilo umělý potrat třetího nebo vyššího pořadí. Celkem 4678 interrupcí bylo vykonáno ze zdravotních důvodů a nebyl za ně tedy účtován poplatek, který činí v současnosti okolo 3000 Kč. Naopak počty samovolných potratů v posledních letech spíše stagnují – na jedné straně se zlepšuje reprodukční zdraví žen, na druhé straně však ženy odkládají těhotenství do stále vyššího věku, kdy mohou být těhotenství rizikovější.

Zavedení poplatku za interrupce mohlo přispět k poklesu potratovosti v České republice, tím hlavním důvodem však bylo rychlé rozšíření informací o reprodukčním zdraví, sexualitě, plánovaném těhotenství a prevenci pohlavně přenosných nemocí, a především zlepšení dostupnosti moderní antikoncepce od roku 1990. Podíl žen ve věku 15–49 let, jež užívají lékarem předepsanou hormonální antikoncepci, vzrostl mezi roky 1990 a 2004 více než desetkrát, ze čtyř na 44 % (ÚZIS, 2005a). Další sedm procent žen používá antikoncepci nitroděložní. Změnila se též struktura žen podstupujících umělý potrat. Zatímco koncem osmdesátých let byly interrupce záležitostí především vdaných žen po narození druhého dítěte, pro které byly jakousi „antikoncepcí ex-post“, během devadesátých let klesly míry umělé potratovosti vdaných žen o 85 % a úroveň umělé potratovosti vdaných a nevdaných žen se vyrovnaly. V současnosti tedy podstupují interrupce především dvě skupiny žen. První skupinou jsou tradičně ženy se dvěma dětmi, obvykle vdané nebo rozvedené. Druhou skupinu tvoří mladé svobodné ženy, které se uchylují k interrupcím, pokud selže používaná antikoncepce nebo dojde k neplánovanému početí. Podle analýzy rozložení interrupcí podle počtu živě narozených dětí stále početně vede první skupina žen se dvěma dětmi, na které připadá 35 % všech interrupcí; na bezdětné ženy připadá 27 %. V této souvislosti je třeba zmínit možnost sterilizace (přerušování vejcovodů), která není v České republice na rozdíl od jiných států západní Evropy a USA příliš využívána. Počet sterilizačních zákroků u žen sice od poloviny devadesátých let vzrostl, činí však pouze okolo čtyř tisíc zákroků ročně (ÚZIS, 2005b). Podle stále platné směrnice z roku 1972 může být žena sterilizována pouze pokud má nejméně tři žijící děti (u žen mladších 35 let čtyři děti). V České republice by však sterilizaci pravděpodobně využilo mnoho žen již po druhém porodu.

Tab. 13 Naděje dožití, 1990–2005 (Life expectancy, 1990–2005)

Věk	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Muži							
0	67,6	69,7	71,6	72,1	72,1	72,0	72,5	72,9
45	25,8	27,6	28,9	29,3	29,3	29,2	29,6	29,9
65	11,6	12,7	13,7	13,9	13,9	13,8	14,2	14,4
80	5,1	5,7	6,1	6,2	6,0	5,9	6,1	6,1
Ženy								
0	75,4	76,6	78,3	78,4	78,5	78,5	79,0	79,1
45	32,3	33,3	34,6	34,6	34,8	34,7	35,2	35,2
65	15,2	16,0	17,1	17,1	17,2	17,1	17,5	17,6
80	6,1	6,6	7,1	7,0	6,9	6,9	7,1	7,1
Rozdíl ženy - muži	7,8	6,9	6,7	6,3	6,5	6,5	6,5	6,2

Úmrtnost

V průběhu roku 2005 zemřelo 107 938 osob, tj. o 761 více než v roce 2004. Počet zemřelých kojenců činil 347, z toho 206 zemřelých do 28 dnů od narození. Úroveň kojenecké úmrtnosti se tak snížila na 3,4 zemřelých kojenců z tisíce živě narozených, úroveň novorozenecké úmrtnosti na 2,0 zemřelých do 28 dnů po narození z tisíce živě narozených. Naděje dožití při narození u mužů vzrostla oproti předchozímu období o třetinu roku na 72,9 let; u žen se naděje dožití téměř nezměnila a dosahuje 79,1 roku.

Ve srovnání s rokem 1990 ovšem zlepšování úmrtnostních poměrů způsobilo prodloužení střední délky života o 5,3 roku u mužů a o 3,7 let u žen, rozdíl mezi oběma pohlavími se tedy snižuje ze 7,8 na současných 6,2 roku. Největší zásluhu na tom má na jedné straně zlepšování zdravotní péče o kojence, jejichž úmrtnost se snížila o více než dvě třetiny z 10,8 na 3,4 %. Na opačné straně věkového spektra se zlepšovaly úmrtnostní poměry starších osob, a to zejména ve věku 55–80 let u mužů a ve věku 65–80 let u žen. Naopak intenzity úmrtnosti mladých lidí po celé období stagnují.

Z hlediska příčin smrti má absolutně největší zásluhu na prodloužení délky života mezi roky 1990 a 2005 zlepšení úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy a částečně též lepší diagnostika a léčitelnost zhoubných novotvarů. Tyto dvě skupiny jsou však stále zodpovědné za přibližně tři čtvrtiny úmrtí. Dále se snižuje úmrtnost na poranění a otravy. Naopak mírně vzrostla úmrtnost na nemoci dýchací soustavy, a to pravděpodobně vinou chřipkové epidemie v měsíci únoru v souvislosti s níž zemřelo řádově tisíc převážně starších lidí.

Vnitřní migrace

V loňském roce bylo v rámci České republiky zaznamenáno 213 688 změn trvalého bydliště²⁾, z toho 96 605 mezi obcemi téhož okresu, 41 414 mezi okresy téhož kraje a 75 669 mezikrajských. Tyto počty však zahrnují faktické migrace bez registrace na ohlašovnicích pobytu, z tohoto hlediska jsou podhodnocené. Ze srovnání okresů je patrný zejména silný migrační tok z venkovských oblastí do velkoměst a naopak z velkoměst do zázemí. Například do Prahy se přistěhovalo 15,3 tisíce osob, vystěhovalo se 17,7 tisíc, z toho však 6,7 tisíce do okresů Praha-východ a Praha-západ. V roce 2005 patřily mezi okresy s nejvyššími přírůstky obyvatel zmíněná zázemí Prahy, Kolín a Brno-venkov, naopak největší ztráty zaznamenala velká města a okresy Moravskoslezského kraje a kraje Karlovarského.

²⁾ U cizinců šlo o změny přechodného či dlouhodobého pobytu.

Tab. 14 Standardizované míry úmrtnosti podle hlavních příčin smrti (na 100 000 obyvatel), 1990-2005 (Standardized mortality rates by main groups of causes of death per 100,000, 1990-2005)

Příčiny smrti	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Muži							
Novotvary	361,1	345,1	326,7	317,5	323,3	321,1	315,2	296,8
Nemoci oběhové soustavy	834,1	708,1	576,9	567,6	560,6	568,5	530,9	508,1
Nemoci dýchací soustavy	81,3	62,5	56,9	55,6	55,6	59,7	55,4	65,9
Nemoci trávicí soustavy	67,6	53,6	48,5	50,7	50,3	50,8	50,4	52,4
Poranění a otravy	117,4	106,2	93,0	90,4	91,4	96,3	89,0	82,8
Ostatní	103,7	60,0	59,6	61,7	65,1	68,5	65,7	70,7
Celkem	1565,3	1335,6	1161,6	1143,6	1146,3	1164,9	1106,6	1076,7
Ženy								
Novotvary	191,6	191,4	178,7	179,3	175,3	177,5	173,0	166,2
Nemoci oběhové soustavy	512,5	455,0	379,0	381,7	379,5	384,4	356,9	351,1
Nemoci dýchací soustavy	29,7	31,6	29,1	26,6	27,2	30,9	25,5	33,5
Nemoci trávicí soustavy	29,7	26,3	25,4	25,8	26,0	27,5	25,7	26,8
Poranění a otravy	54,1	47,9	34,2	33,8	32,8	35,4	34,0	29,3
Ostatní	70,7	46,8	44,2	44,9	45,1	48,0	46,7	50,3
Celkem	888,3	798,9	690,5	692,2	685,9	703,6	661,9	657,2

Tab. 15 Zahraniční stěhování a počet cizinců podle státního občanství, 2005* (International migration and number of foreigners by citizenship)

Státní občanství	Saldo migrace	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Počet cizinců (31. 12. 2005)			
				celkem	trvalý pobyt	přechodný pobyt	podíl s přechodným pobytem (%)
Ukrajina	12 483	23 875	11 392	87 789	15 334	72 455	82,5
Slovensko	8 161	10 107	1 946	49 446	20 227	29 219	59,1
Vietnam	3 489	4 906	1 417	36 833	23 235	13 598	36,9
Ruská federace	1 994	3 300	1 306	16 273	6 012	10 261	63,1
Polsko	1 119	1 259	140	17 810	11 384	6 426	36,1
Německo	1 332	1 431	99	7 187	3 957	3 230	44,9
Bulharsko	392	846	454	4 551	2 337	2 214	48,6
Moldavsko	891	1 672	781	4 674	678	3 996	85,5
USA	628	1 374	746	3 952	2 051	1 901	48,1
Čína	426	833	407	3 580	1 471	2 109	58,9
Srbsko a Černá Hora	137	215	78	3 559	2 306	1 253	35,2
Česká republika**	-551	1 718	2 269	x	x	x	x
Celkem	36 229	60 294	24 065	278 312	110 598	167 714	60,3

Pozn.: *Údaj Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie MV ČR.

**Údaje Informačního systému evidence obyvatel MV ČR.

Zahraniční migrace

Nejvyšší migrační přírůstek od vzniku samostatné České republiky ve výši 36,2 tisíce osob byl způsoben převisem počtu přistěhovalých (60,3 tisíce) nad vystěhovalými (24,1 tisíce). Nutno ovšem zdůraznit, že počty vystěhovalých občanů České republiky, kterých bylo v roce 2005 oficiálně zaregistrováno 2269, jsou podhodnocené o faktické migranty, kteří nezrušili svůj trvalý pobyt v ČR.

Jasně nejaktivnější zemí v obou směrech stěhování je Ukrajina, ze které se přistěhovalo

24,0 tisíce osob a kam se během roku odstěhovalo 11,4 tisíce osob. V menší míře následuje Slovenská republika, Vietnam a Ruská federace.

Nejpočetnější skupinou cizinců s povolením k pobytu v České republice jsou Ukrajinci, následují Slováci, Vietnamci, Poláci a Rusové. Celkový počet cizinců žijících legálně na území ČR k 31. 12. 2005 byl podle údajů Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR 278,3 tisíce, neboli 2,7 % populace České republiky.

Literatura

- Bongaarts, J. – Feeney, G. 1998. *On the quantum and tempo of fertility*. Population and Development Review, 24, 2, s. 271–291.
- FFS. 1997. Fertility and Family Survey. Czech Republic. Population Activities Unit, Economic Commission for Europe, Geneva: United Nations.
- Kretschmerová, T. 2005. *Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2004*. Demografie, 47, 3, s. 153–168.
- Sobotka, T. 2003. *Změny v časování mateřství a pokles plodnosti v České republice v 90. letech*. Demografie, 45, 2, s. 77–87.
- Šalamounová, P. – Nývlt, O. 2006. *Mimomanželská plodnost – současné trendy v Evropě a v České republice*. In Hamplová, D. et al. (eds.). *Životní cyklus. Sociologické a demografické perspektivy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 118–140.
- ÚZIS. 2005a. *Potraty 2004*. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR.
- ÚZIS. 2005b. *Sterilizace žen v České republice. Aktuální informace č. 2/2005*. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR.
- Pokud není uvedeno jinak, všechna data a výpočty pocházejí z databázi Českého statistického úřadu, Oddělení demografické statistiky.

KRYŠTOF ZEMAN (*1974) dokončil doktorské studium na katedře demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty UK v roce 2004. V současné době pracuje v Oddělení demografické statistiky ČSÚ. <http://www.natur.cuni.cz/~zeman2>

Summary

While the number of deaths (107.9 thousands) in 2005 outnumbered the number of live births (102.2 thousands) by 5.7 thousands, the net migration of 36.2 thousands resulted in an increase of population of the Czech Republic to 10.251 thousands at the end of 2005. The number of live births was the highest one since 1994, exceeding the level of 100 thousands and leading to the increase of total fertility rate to 1.28. The level of fertility is still affected by sharp decrease of fertility levels of young and/or married mothers since 1989 and by the postponement of nuptiality and fertility to older age. The increase in nonmarital fertility and the spread of nonmarital forms of partnership led to an increase in the proportion of births out of marriage to 31.7%. The mean age of mothers at first birth rose by more than 4 years since 1990, reaching 26.6 in 2005. The nuptiality level constantly declines; according to nuptiality tables the proportion of never married at age 50 was 31% for women and 37% of men. The table age of first marriages of women increased even by 6.7 years since 1990, reaching 28.1 years in 2005; for men the figure was 30.7 years. The level of divorce rates in the Czech Republic is one of the highest in Europe; according to current rates the proportion of marriages that would be finally disrupted is 47.3%. The number of abortions again declined, recently the total abortion rate amounts to 0.53 per woman. The total induced abortion rate declined between 1990 and 2005 from 1.5 to 0.35. The life expectancy at birth was 72.9 for men and 79.1 for women and the infant mortality reached an all-time low (3.4 per thousand live births). Three-fourths of deaths are ascribed to the diseases of the circulatory system and neoplasia. The external net migration from 2002 is positive and growing, reaching the highest number since the 1950s in 2005. Most of immigrants are originated in Ukraine, Slovakia and Vietnam. However, besides 2.269 of official migrants, unknown number of outmigrating Czech citizens is not covered by the official statistics. The number of foreign citizens legally living in the Czech Republic was 278.3 thousand in 2005, amounting to 2.7% of population.